

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen sosiaalihuoltolain mukaisen yhteisöllisen asumisen myöntämisen perusteet 1.11.2023 alkaen

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
2 Yhteisöllisen asumisen palvelun sisältö	3
3 Hakemus ja palvelutarpeen arvio	3
4 Yhteisöllisen asumisen yleiset myöntämisen perusteet	4
5 Asiakasryhmäkohtaiset myöntämisen perusteet	4
5.1 Ikäihmiset - asiakasryhmäkohtaiset perusteet.....	4
5.2 Mielenterveys- ja päihdeasiakkaat - asiakasryhmäkohtaiset perusteet.....	5
5.3 Vammaisasiakkaat - asiakasryhmäkohtaiset perusteet.....	5
6 Muut mahdolliset asiakkaalle myönnettävät palvelut	6
7 Asiakasmaksut.....	6

1 Johdanto

Yhteisöllistä asumista myönnetään sosiaalihuoltolain 21 b § (26.8.2022/790) mukaisesti. Yhteisöllisellä asumisella tarkoitetaan hyvinvointialueen järjestämää asumista tavalliseen asutokantaan kuuluvassa asunnossa tai esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa asiakkaan hallinnassa on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa asiakkaille on tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa, jota varten on tarkoitukseen soveltuvat tilat ja asiakkaat pystyvät niitä tosiasiallisesti hyödyntämään.

Yhteisöllistä asumista ja ympärivuorokautista palveluasumista voidaan toteuttaa samaan rakennuskokonaisuuteen kuuluvissa tiloissa, ja rakennuskokonaisuuteen voi kuulua myös muita asuntoja. Tavoitteena on vähentää asiakkaiden palvelutarpeiden kasvusta johtuvia muuttoja.

Yhteisöllisessä asumisessa asuminen ja palvelut järjestetään erikseen. Yhteisölliseen asumiseen sisältyy sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa ja asiakkaan tarvitsemat muut palvelut järjestetään asiakkaalle palvelutarpeen arvioinnin, asiakkassuunnitelman ja päätöksen mukaisesti. Yhteisöllistä asumista järjestetään asiakkaalle, joka tarvitsee sitä sillä perusteella, että hänen toimintakykynsä on alentunut ja hoidon ja huolenpidon tarpeensa kohonnut korkean iän, sairauden, vamman tai muun vastaavaan syyn vuoksi.

Asiakkaan tarvitsemat muut palvelut toteutetaan erikseen asiakkaan tarvetta vastaavasti kotihoitona ja muina kotiin annettavina sosiaalipalveluina. Palveluja voi tuottaa esimerkiksi yksi tai useampi yksikön ulkopuolinen yksityinen tai julkinen palveluntuottaja. Eri asiakasryhmien palvelutarpeet voivat poiketa toisistaan palvelujen tavoitteiden, sisällön ja määrän suhteen.

Yhteisöllisen asumispalvelun tavoitteena on, että asiakas pystyy asumaan omassa kodissaan, kykenee henkilökunnan ohjauksen tuella selviytymään arkielämän toimista ja osallistumaan sosiaaliseen elämään.

2 Yhteisöllisen asumisen palvelun sisältö

Yhteisöllisen asumisen palveluun kuuluu sosiaalista kanssakäymistä edistävä toiminta ja asiakkaan ohjaus. Yhteisöllisyyttä tukevana toimintana järjestetään fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja henkistä toimintakykyä ylläpitävää ja edistävää toimintaa, jossa on huomioitu asiakkaiden tarpeet ja toiveet. Yhteisöllinen toiminta on useimmiten ryhmämuotoista ja tukee osallistujien keskinäisiä suhteita sekä kannustaa oma-aloitteisten ryhmien muodostumiseen. Toimintaa järjestetään vaihtelevasti sisä- ja ulkotiloissa. Yhteisöllistä toimintaa ohjaa ja koordinoi tehtävään nimetty kokoaikainen yhteisöllisen toiminnan koordinaattori tai vastaava työntekijä.

Palveluntuottaja huolehtii, että yhteisöllisestä toiminnasta laaditaan toimintasuunnitelma ja sen lisäksi viikkokohtainen ohjelma. Palveluntuottaja vastaa, että toiminnan toteutumista seurataan ja dokumentoidaan sekä kehitetään säännöllisesti.

3 Hakemus ja palvelutarpeen arvio

Sosiaalihuoltolain 21 b §:n mukainen hakemus yhteisöllisen asumisen palvelusta käsittelee hyvinvointialueen toimivaltainen viranomainen. Hakemuksen liitteeksi voidaan pyytää lääkärintodistus tai muu asiantuntijan tekemä laaja-alainen arvio hakijan toimintakyvystä.

Sosiaalihuoltolain 36 §:n mukaisessa palvelutarpeen arvioinnissa selvitetään hakijan toimintakyky ja palveluiden tarve. Palvelutarpeen arviointi tehdään hakijan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa hakijan ja tarvittaessa hänen omaistensa ja läheistensä sekä muiden toimijoiden kanssa käyttäen hakijan kommunikaatiomenetelmiä. Yli 65-vuotiaan hakijan palvelutarpeen arvioinnin tukena käytetään RAI- arviointivälinettä. Hakijalle annettava viranhaltijapäätös sosiaalipalvelun järjestämisestä perustuu palvelutarpeen arvioon.

Yhteisöllistä asumista voidaan myöntää hakijalle, kun yleiset myöntämisen perusteet täyttyvät sekä erikseen määritellyissä asiakasryhmissä, kun yleiset ja asiakasryhmäkohtaiset myöntämisen perusteet täyttyvät.

Hakijan hakemukseen annetaan erillinen päätös yhteisöllisen asumisen palvelusta. Hakijalle annetaan erilliset päätökset muista mahdollisista palveluista myöntämisen perusteiden täytyessä.

4 Yhteisöllisen asumisen yleiset myöntämisen perusteet

Yhteisöllisen asumisen palvelun hakijan tulee täyttää palvelun yleiset myöntämisen perusteet sekä määritellyissä asiakasryhmissä yleiset ja asiakasryhmäkohtaiset myöntämisen perusteet. Hakijalla on tarve esteettömälle asunnolle ja arjen tukemiseksi vähintään sosiaalista kanssakäymistä edistävälle palveluille.

Yhteisöllisen asumisen myöntäminen perustuu yksilölliseen palvelutarpeen arviointiin ja kohdennetaan asiakkaille, joiden toimintakyky on alentunut ja hoidon sekä huolenpidon tarve kohonnut korkean iän, sairauden, vamman tai muun vastaavaan syyyn vuoksi. Palvelutarpeenarvion perusteella hakijan tarvitsemaa tukea ei voida riittävällä tavalla järjestää kotiin annettavien palvelujen keinoin.

Hakijoiden avun ja tuen tarve ei aina ole säännöllistä ja ennakoitavaa. Säännölliset avustus-, ohjaus- ja tukikäynnit perustuvat asiakkaan yksilölliseen viikkosuunnitelmaan tai vastaavaan. Näiden lisäksi asiakkailta on ennakoimatonta avun ja tuen tarvetta, johon on vastattava.

Yhteisöllisen asumisen palvelun yleisiin edellytyksiin kuuluu seuraavat:

- Hakijan kotona asumisen tueksi on selvitetty ja käytetty kaikki hoito-, kuntoutus- ja sosiaalityön keinot ja menetelmät, jotka ovat käytettävissä.
- Omaisten ja muiden läheisten mahdollisuudet tukea hakijaa on selvitetty.
- Hakijan sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan tarve on jatkuvaa ja säännöllistä. Lisäksi asiakkaan avun, tuen tai hoidon tarve voi olla jatkuvaa ja säännöllistä.
- Hoidon toteuttaminen vaatii sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöstön osaamista.
- Hakijalla ei ole perusteltua ympärivuorokautisen palveluasumisen tarvetta, eikä tuetun asumisen palvelu ole riittävä tuen muoto.

5 Asiakasryhmäkohtaiset myöntämisen perusteet

5.1 Ikäihmiset - asiakasryhmäkohtaiset perusteet

Yhteisöllisen asumisen hakijan tulee täyttää palvelun yleiset myöntämisen perusteet sekä asiakasryhmäkohtaiset perusteet.

Ikäihmisillä tarkoitetaan yli 65-vuotiaita henkilöitä, jotka eivät kuulu erityislainsäädännön piiriin. Alla kuvattuna ohjeelliset RAI-arvioinnin tulokset yli 65-vuotiaan asiakkaan yhteisöllisen asumisen palvelun myöntämiseen. Asiakas voi kuulua palvelutarpeenarvion perusteella yhteen tai kaikkiin asiakasryhmiin. Palvelun myöntämisen perusteet täyttyvät yhteen ryhmään kuulumisesta.

Asiakasryhmä 1: Asiakas hyötyy sosiaalista kanssakäymistä edistävästä toiminnasta ja hänen fyysinen toimintakykynsä on heikentynyt.

Asiakkaalla on haasteita sosiaalisissa suhteissa ja hän kokee itsensä yksinäiseksi. Lisäksi asiakas tarvitsee päivittäin vähintään seurantaa, ohjausta, vihjeitä aterioiden valmistuksessa ja lääkityksessä huolehtimisessa ja/ tai henkilöllä on säännöllistä, päivittäistä ohjauksen tarvetta vähintään yhdessä seuraavista toiminnoista:

- Henkilökohtainen hygienia
- WC:n käyttö
- Liikkuminen
- Syöminen

ja/ tai asiakas tarvitsee pukeutumisessa päivittäin apua vähintään rajoitetusti (hoitajan antama fyysinen apu).

Asiakasryhmä 2: Asiakas hyötyy sosiaalista kanssakäymistä edistävästä toiminnasta ja hänen kognitiivinen toimintakykynsä on heikentynyt.

Asiakkaalla on haasteita sosiaalisissa suhteissa ja hän kokee itsensä yksinäiseksi. Lisäksi asiakkaalla on avuntarvetta muistin tukemisessa ja asiakkaalla on ongelma joko lähimuistamisessa, päätöksentekokyvyssä ja/ tai ymmärretyksi tulemisessa ja asiakkaalla on lääkityksessä huolehtimisessa päivittäin vähintään seurannan tai ohjauksen tarve.

Asiakasryhmä 3: Asiakas hyötyy sosiaalista kanssakäymistä edistävästä toiminnasta ja hänen psykososiaalinen toimintakykynsä on heikentynyt.

Asiakkaalla on haasteita sosiaalisissa suhteissa ja hän kokee itsensä yksinäiseksi. Lisäksi asiakkaalla on masennusepäily ja hänen mielialansa on toistuvasti heikentynyt. Lisäksi asiakkaalla on ahdistusta, pelkoa ja turvattomuutta.

5.2 Mielenterveys- ja päihdeasiakkaat - asiakasryhmäkohtaiset perusteet

Yhteisöllisen asumisen hakijan tulee täyttää palvelun yleiset myöntämisen perusteet sekä asiakasryhmäkohtaiset perusteet.

Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden toimintakyvyssä, kognitiivisissa taidoissa ja kommunikoinnissa voi olla yksilöllisiä eroja sekä tasovaihtelua. Asiakkaalla on psyykinen sairaus tai päihderiippuvuus ja hänellä voi olla huolenpitoa vaativia somaattisia sairauksia tai vamma ja toistuvaa psyykkisen tuen tarvetta. Asiakkaan kyky huolehtia itsestään ja muu toimintakyky ovat heikentyneet. Lisäksi asiakkaalla voi olla ahdistusta, pelkoa ja turvattomuutta. Asiakkaalla voi olla haasteita sosiaalisissa suhteissa, vetäytymistä ja hän voi kokea itsensä yksinäiseksi.

Palvelun tavoitteena on tarjota päihde- ja mielenterveysasiakkaalle mahdollisuus asumiseen mahdollisimman itsenäisesti turvallisessa asuinympäristössä. Asiakas kykenee ohjattuna tai avustettuna selviytymään arkielämän toimista ja myös osallistumaan sosiaaliseen elämään. Asiakkaalla on mahdollisuus osallistua yhteisön arkeen, mikä tukee hänen kokonaisvaltaista hyvinvointiaan. Asiakkaan sosiaalisten verkostojen säilymistä ja laajenemista sekä osallisuutta ja toimijuutta tuetaan. Asiakkailla, joilla on mielenterveyteen tai päihdeiden käyttöön liittyvä toimintakyvyn alenema, yhteisöllinen asuminen voi olla välivaihe siirtymisessä itsenäiseen asumiseen. Päihdeasiakkaita ohjataan päihdeettömyyteen ja tuetaan pääsyä päihdepalveluihin.

5.3 Vammaisasiakkaat - asiakasryhmäkohtaiset perusteet

Yhteisöllisen asumisen hakijan tulee täyttää palvelun yleiset perusteet sekä asiakasryhmäkohtaiset myöntämisen perusteet.

Vammaisten asiakkaiden fyysisessä toimintakyvyssä, kognitiivisissa taidoissa sekä kommunikoinnissa voi olla tasoeroja ja erityisen tuen tarvetta. Asiakkaalla on pysyvä vamma tai sairaus, joiden vuoksi hänellä on säännöllinen ohjauksen, avun ja

huolenpidon tarve esimerkiksi päivittäisissä toiminnoissa tai asumiseen liittyvissä toiminnoissa. Asiakkaan kyky huolehtia itsestään ja muu toimintakyky voi olla heikentynyt.

Asiakas kykenee ohjattuna tai avustettuna selviytymään arkielämän toimista. Palvelun tavoitteena on tarjota vammaiselle asiakkaalle mahdollisuus asumiseen mahdollisimman itsenäisesti turvallisessa asuinympäristössä. Asiakas kykenee osin itsenäisesti, ohjattuna tai avustettuna selviytymään arkielämän toimista sekä osallistumaan sosiaaliseen elämään. Asiakkaalla on mahdollisuus osallistua yhteisön arkeen, mikä tukee hänen kokonaisvaltaista hyvinvointiaan. Asiakkaan sosiaalisten verkostojen säilymistä, laajenemista sekä osallisuutta ja toimijuutta tuetaan. Yhteisöllinen asuminen voi olla välivaihe siirtymisessä itsenäiseen asumiseen.

6 Muut mahdolliset asiakkaalle myönnettävät palvelut

Palvelutarpeenarvion perusteella asiakkaalle voidaan myöntää yhteisöllisen asumisen lisäksi mm. seuraavia palveluita, jos palveluiden myöntämisen perusteet täyttyvät:

- Sosiaaliohjaus
- Sosiaalinen kuntoutus
- Avustajapalvelu
- Kotihoito
- Omaishoidon tuki
- Tukipalveluja, joita voivat olla:
 - ateriapalvelu
 - vaatehuoltopalvelu
 - siivouspalvelu
 - asiointipalvelu
 - kylvetyspalvelu
 - osallisuutta tukeva palvelu (esimerkiksi työ- ja päivätoiminta vammaisten henkilöiden henkilökohtainen apu jne.)
- Turva-auttamispalvelu
- Liikkumista tukevat palvelut (ml. saattajapalvelut)
- Mielenterveystyö sosiaalihuollossa
- Päihdetyö

Etäkontakteja varten palveluntuottajan on varmistettava, että asiakkaalla on yhteydenpidon edellyttämä väline ja valmius sen käyttöön.

7 Asiakasmaksut

Yhteisöllisestä asumisesta ei säädetä erikseen asiakasmaksulaissa tai -asetuksessa. Sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan palvelu on asiakasmaksulain 10 h §:n mukaista ”asumista tukevaa palvelua”, josta hyvinvointialue voi periä asiakkaalta kohtuullisen maksun. Asiakkaan asiakasmaksu yhteisöllisessä asumisessa koostuu asiakkaan palvelukokonaisuuteen kuuluvien palveluiden asiakasmaksuista. Asiakkaalle annetaan asiakasmaksuista erillinen päätös. Pohteen aluevaltuusto päättää asiakasmaksujen määräytymisen palvelukohtaisesti.